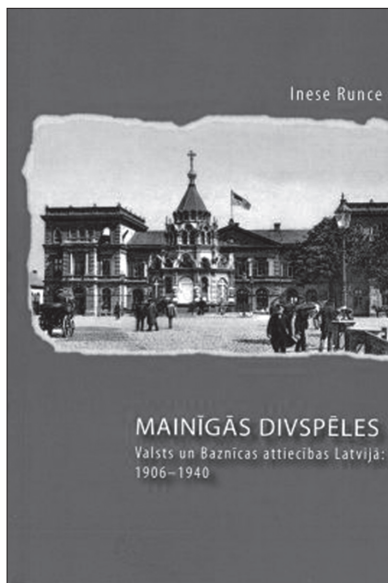

RECENZIJAS

Inese Runce. *Mainīgās divspēles. Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā: 1906–1940*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts, 2013. 367 lpp.

Recenzējamā monogrāfija ir labi nostrādāts vēsturnieka darbs. Tas ir pētījums par valsts un Baznīcas attiecībām Latvijas valstiskuma izveidei nozīmīgā laika posmā – 20. gadsimta pirmajā pusē. Kā jau vēsturnieka darbam pienākas, tam ir precīzi iezīmētas hronoloģiskās kontūras. *Terminus a quo* ir 1905./6. gada revolucionārie notikumi un sekojošā reakcija uz tiem; *terminus ad quem* – Latvijas valstiskās neatkarības zaudēšana padomju okupācijas rezultātā 1940. gadā. Tie ir hrestomātiski Latvijas historiogrāfijas datumi, lai gan tīri formāli par pētījuma sākumposmu būtu varējis kalpot arī plašāk formulēts datējums – kaut vai “20. gadsimta sākums” vai tamlīdzīgi, jo vēsturiskie notikumi plūdeni pāriet no viena posma pie otra, un piektais gads brieda jau gadsimtu mijā.

Autore izceļ 1905./6. gada notikumu ietekmi uz valsts un Baznīcas savstarpējo attiecību raksturu, īpaši akcentējot cara 1905. gada 17. aprīļa dekrētu jeb tā saukto Krievijas tolerances ediktu. Viņas argumentācija šinī sakarībā ir koherenta un pietiekami pārliecinoša. Vēl jo vairāk tāpēc, ka pētījuma centrālā daļa – skrupuloza atbilstošā vēsturisko notikumu analīze iezīmētajā laika posmā (no 1906. līdz 1940. gadam), kam veltīta II, III un IV nodaļa, tiek ievadīta ar I nodaļu, kas saucas “Valsts un Baznīcas attiecību modeļi: vēsturiskais mantojums”. Šis ievadījums savukārt sastāv no divām apakšnodaļām, no kurām pirmo – “Valsts un Baznīcas attiecību teorētiskie modeļi” un otro – “Valsts un Baznīcas attiecību vēsturiskā pieredze pasaulē

un Latvijā” – varētu raksturot kā teorētisko (filozofiski teoloģisko) un vēsturisko ievadījumu augstāk minētajām nodaļām.

Tādējādi kopumā var sacīt, ka monogrāfija ir labi strukturēta, viegli uztverama un saistoša lasāmviela gan speciālistiem, gan plašākam interesentu lokam. Sākotnēji lasītājs tiek saintriģēts ar problēmas uzstādījumu saistībā ar varas hierarhēšanu divu itin kā atšķirīgu institūciju – valsts un Baznīcas – starpā un iepazīstināts ar iespējamajiem modeļiem, kādus līdz šim piedāvājusi civilizācijas vēsture. Pēc tam seko konspektīvs pārskats par [kristīgās] reliģijas recepciju Latvijas teritorijā, it īpaši Livonijas konfederācijas laikā un – tuvāk monogrāfijas centrālajai tematikai – 18. un 19. gadsimtā, kad latviešu apdzīvotās zemes nonāca Krievijas impērijas sastāvā. Šāds ievadījums loģiski noved pie 1905. gada notikumu nozīmīgās lomas latviešu tautas cīņās un pie jautājuma par dažādu valstisko struktūru un reliģisko organizāciju lomu šajos procesos. Ievadījuma daļā autore kompetenti balstās uz vispārzināmām atziņām, kas paustas ievērojamāko Latvijas vēsturnieku darbos par kristietības lomu latviešu tautas attīstības plašākās perspektīvās (E. Dunsdorfs, A. Spekke, H. Strods, G. Straube, L. Adamovičs, A. Gavriļins u.c.). Viņas mērķis nav bijis ieslīgt kritiskos izvērtējumos saistībā ar atsevišķām detaļām, piemēram, reformācijas lomu, vai cariskās Krievijas varas politiku reliģijas jautājumos.

Autore gan atzīmē, ka dažkārt atsevišķu autoru darbiem, kuros aplūkota tikai kādas vienas konfesijas attīstība, piemīt tieksme visai apoloģētiski atspoguļot šīs konfesijas darbību, tādējādi ieviešot subjektīviskus vērtējumus attiecībā pret citām reliģiozām grupām un Baznīcas vēstures atsevišķām problēmām (38. lpp). Šādas tendences pārvarēšanai monogrāfija cenšas sniegt izlīdzinātāku skatījumu, vienmērīgi aptverot visus galvenos reliģiskos strāvojumus, kas iespaidojuši Latvijas garīgo dzīvi. Šāda pieeja īpaši izpaužas IV nodaļā, kur galvenās konfesijas – Pareizticīgā, Romas Katoļu un Evaņģēliski luteriskā Baznīca – aplūkotas atsevišķās nodaļās. Objektīviskāku, sabalansētu skatījumu uz aplūkojamo problēmu palīdz nodrošināt arī tas, ka autorei bijis pieejams plašāks panorāmisks skatījums uz Baltijas telpas un Krievijas vēsturi. Viņa veiksmīgi izmantojusi plašu ārzemju sekundārās literatūras klāstu, smeļoties atziņas no modernām pasaules vēstures autoritātēm, galvenokārt angļu un vācu valodā (*N. Davies, N. Aston, R. Iahdar, S. Lamont, C. T. McIntire* u.c.). Sevišķi nozīmīgs viņai licies D. Līvena darbs par Eiropas aristokrātiju 19. gadsimtā, kas

devis iespēju aplūkot vācu muižniecības patronāta tiesības pār Vidzemes un Kurzemes Ev.-luterisko Baznīcu salīdzinājumā ar vispārējo Eiropas situāciju. Tāpat autore samērā plaši izmantojusi jaunākos pētījumus krievu valodā par valsts un Baznīcas attiecību konkrētajiem aspektiem.

Vispār sekundāro avotu izmantošanas ziņā autore nav izvirzījusi neiespējamu uzdevumu – pieminēt visu, kas par attiecīgo tematu publicēts Latvijā un pasaulē. Tāpēc samērā viegli varētu uzskaitīt atsevišķas grāmatas, kas arī, iespējams, būtu aplūkošanas vai vismaz pieminēšanas vērtas. Piemēram, R. Feldmaņa lekcijas par Latvijas Baznīcas vēsturi, kurās izteikti interesanti apsvērumi, to skaitā arī par monogrāfijā aplūkojamo laika posmu. Tomēr izvēlētā sekundārā literatūra ir pietiekami dažāda un aptveroša, lai sniegtu teorētiski vēsturisku ievadījumu objektīvam, modernā historiogrāfiskā manierē ieturētām tēmas iztirzājumam, kam veltītas trīs galvenās, iepriekš minētās monogrāfijas nodaļas.

Šo nodaļu sagatavošanai autore veikusi apjomīgus arhīvu pētījumus. Tāpat viņa pārlūkojusi attiecīgo laika posmu preses izdevumus un dažādus oficiālus dokumentus par valsts un Baznīcas attiecībām. Katra no šīm nodaļām kļūst par interesantu jaunas informācijas un atbilstošas analīzes avotu, kas lasāms kā viengabalains sacerējums, nezaudējot saiti ar vispārīgo uzstādījumu par aplūkojamās parādības sarežģīto raksturu. Patiešām, lasītājs, kurš līdz šim, iespējams, nav pievērsis uzmanību reliģiozitātes problemātikai sabiedrības attīstībā un uzlūkojis ticību galvenokārt indivīda personiskā pārdzīvojuma režīmā, būs pārsteigts par to milzīgo uzmanības devu, kādu dažādo varu pārstāvji – gan autoritatīvi, gan mazāk autoritatīvi – pievērsuši reliģijas faktoram.

Monogrāfija sniedz bagātīgu faktu materiālu un vielu pārdomām, piemēram, par laika periodu no 1905. gada līdz Pirmā pasaules kara sākumam, parādot Krievijas birokrātiskās un policejiskās valsts divkosīgo attieksmi pret Baznīcas un sabiedrības reformām.

Šo attieksmi nozīmīgi raksturo Pjotra Stolipina īpašā personiskā interese par Baltijas reģionu un Ev.-luterisko Baznīcu, kā arī par visiem citiem “svešticībniekiem”. Vai arī Krievijas šovinistu kopējā pretrietumnieciskā ievirze, kas izteiksmīgi pausta kādā Ministru padomes priekšsēdētāja runā Krievijas Domes sēdē, uzsverot, ka “ticības brīvība nav nekas cits kā krievu valstiskuma vienotības un nedalāmības

sargāšana, kur dominē krievu tauta un pareizticība”. Šādi monogrāfijā minētie fakti visai biedējoši sasaucas ar mūsdienu aktualitātēm un – no akadēmiskā viedokļa – demonstrē vēstures, tai skaitā valsts un Baznīcas attiecību izkārtojuma izpētes un apzināšanās nozīmīgumu.

Kopumā I. Runces monogrāfijā lasītājs atradīs daudz vielas pārdomām par to, ko saucam par Latvijas tautas likteņgaitām 20. gadsimta laikmetu griežos. Iegūtā informācija liks aizdomāties arī par tādiem jautājumiem kā nacionālās un valstiskās identitātes veidošanās, par reliģijas (ticības) lomu modernā cilvēka dzīvē, par dažādo konfesioņālo īpatnību nozīmi, kas līdz pat mūsu dienām baro Latvijas sabiedrības dažādo sociālo un nacionālo grupu apziņu.

Līdz ar to recenzējamā monogrāfija, nezaudējot vēsturiska pētījuma kvalitātes, iegūst tematiski citādu nozīmīgumu. Tā kļūst par starpdisciplināru darbu, kas, lietojot pastāvošo taksonomiju, būtu ievietojams reliģijpētniecības nozares ielogojumā.

Reliģijpētniecība kā reliģijas fenomena aplūkošana plašākā dažādu zinātņu nozaru amplitūdā (socioloģija, psiholoģija, sociālantropoloģija u.c.) pēdējā laikā kļuvusi par atpazīstamu akadēmisku nodarbi. Arī Latvijā šai zinātnes nozarei jau izveidojušās noteiktas tradīcijas. Tas kļūvis iespējams, pateicoties atsevišķiem vairāk vai mazāk regulāriem pētniecības sērijveida izdevumiem – tādiem kā LU Teoloģijas fakultātes teoloģisks un kultūrvēsturisks žurnāls “Ceļš”, Filozofijas un socioloģijas institūta “Reliģiski – filozofiski raksti” un citiem izdevumiem. Tie sniedz iespēju profesionāliem pētniekiem un sava darba entuziastiem regulāri kopt Latvijas situācijai atbilstošu reliģijpētniecisku un reliģijfilozofisku diskursu. Īpaši jāuzsver, ka reliģijpētniecisko pieeju raksturo tieši filozofisko un teoloģisko atziņu sapludināšana ar vēsturisko fakticitāti. Tā aicina aplūkot reliģiozītāti *kā tādu*, t.i., kā pasauluzskatiskas nostādnes, kā ideju vēstures faktus saistībā ar ticības dzīves izpausmēm konkrētās vēsturiskās situācijās. Ideju vēstures manierē tā cenšas aplūkot pagātnes notikumus no mūsdienīga skatpunkta, dodot iespēju izvērtēt vēsturiskās pieredzes nozīmīgumu pašreiz notiekošajos sociālajos un garīgajos procesos. Ineses Runces monogrāfija dod pamatu šādam skatījumam un labi ietilpst Latvijas reliģijpētniecības mūsdienīgajā ainavā.

Viena no galvenajām caurviju tēmām, faktiski monogrāfijas centrālais filozofiski teoloģiskais uzstādījums, kā tas ir nolasāms no apakšvirsraksta, ir varas hegemonijas jautājums – jautājums par valsts

un Baznīcas cīņu par varu, par iespēju izlemt tautu un individu liktenus. Tas ir jautājums par laicīgajiem un garīgajiem ieročiem, ar kuru palīdzību pārvaldīt sabiedrību, iespaidot vēsturisko notikumu virzību.

Šis tēmas kompakts aplūkojams, kā jau sacīts, sniegts darba ievadījuma apakšnodaļā, kas veltīta valsts un Baznīcas attiecību dažādo modeļu raksturojumam. Un šis tēmas parafrāzes sastopamas visās faktoloģiskajās darba pasāžās, padarot tās par viendabīgu reliģijpētniecisku sacerējumu. Teorētiski šis jautājums ir ārkārtīgi plašs, un autore darījusi pareizi, pētījuma iesākuma daļā sniedzama galveno jēdzienu pietiekami skaidru definējumu. Lasītājs uzzina, kas tiek saprasts ar “valsti”, “Baznīcu”, “reliģiju”, “reliģiskajām organizācijām” un citiem konceptuāli nozīmīgiem vārdiem. Tāpat tiek iezīmēti arī tipiskākie valsts un Baznīcas attiecību modeļi. Diemžēl piedāvāto modeļu specifiskās atšķirības un vēl jo vairāk to savstarpējā saspēle paviršākam lasītājam nekļūst pietiekami skaidra. Nav saprotams, piemēram, kā autore hierarhē tādus modeļus, kuru nosaukumi sniegti kā **simfonija**, **teokrātiskais**, **islama** vai **separācijas** modelis. Neskaidrības attiecas vairāk uz pašu šo modeļu apzīmējumiem. Uzmanīgāk lasot visu darbu, iezīmējas dažas vispārējās aprises par valsts un Baznīcas attiecību taksonomiju, kuras autore izmanto faktuālā materiāla analīzei. Tas ir nodalījums starp Austrumu un Rietumu izpratni par varas problemātiku vispār un par dievišķo un cilvēcisko elementu saspēli šīs problemātikas ietvaros. Pilnīgu, eksplīcītu formulējumu autore pozīcija gūst attiecīgās ievadījuma daļas nobeiguma paragrāfos (91. lpp.), kur lasāms principiāli svarīgs atzinums par valsts un Baznīcas attiecību raksturu Latvijā aplūkojamā laika posmā. Autore raksta: “Ņemot vērā īpašos ģeopolitiskos un vēsturiskos apstākļus, Latvijā vairāku gadsimtu garumā eksistēja gan Rietumeiropā, gan Krievijā pastāvējušie valsts un Baznīcas attiecību modeļi. Katram laikmetam un varai bija savs interpretējums par valsts un Baznīcas attiecību pieredzi, taču Latvijas vēsturē dominēja Rietumeiropas raksturīgie valsts un Baznīcas attiecību modeļi un to variācijas. Krievijas impērijas īstenotā Baznīcas politika bieži nonāca pretrunā ar Latvijas teritorijā esošo pieredzi un reliģisko mantojumu.” (91. lpp.)

Citētā pasāža iegūst īpašu aktualitāti arī mūsdienu sabiedriskās un garīgās dzīves kontekstā. Šis atziņas izvērsums saistās ar izpratni par indivīda un sabiedrības attiecību izkārtojuma demokrātiskajiem, liberālajiem principiem iepretim kolektīvisma, autoritārisma un

totalitārisma nostādnēm. Šī iemesla dēļ šķiet, ka monogrāfijā būtu bijis vēlams dziļāk iezīmēt nošķirumu starp Bizantiskajiem un Rietumeiropiskajiem valsts un Baznīcas attiecību principiem, kas formulēti minētajā citējumā.

Jāatzīst, ka autore pietiekami labi raksturojusi Bizantijas modeli, kura ietvaros “imperators un patriarhs tika iracionāli uztverti kā vienas dievišķās varas sekulārie un ekleziālie pīlāri”. Šo modeli autore, sekojot pieņemtajai terminoloģijai, apzīmē ar jēdzienu cēzarpapisms, uzsverot, ka “tas [cēzarpapisms] nebija līdzīgs Rietumu atzaram, kurā sekulārā autoritāte un pāvesta autoritāte nekad netika sapludinātas” (52. lpp.).

Līdz ar to formāli ir iezīmēts Austrumu–Rietumu nošķirums, tomēr Rietumiem raksturīgās īpatnības paliek neatklātas. Lasītājam rodas interese: kādi aspekti garīgās un laicīgās varas izkārtojumā atbilstījās tieši Rietumeiropā, un kā tie nonāca līdz mūsu dienām? Atbildi uz šo jautājumu vēl neskaidrāku padara tas, ka tālākā izklāsta gaitā, nonākot pie reformācijas un pēcreformācijas perioda, lasītājs jau tiek konfrontēts ar trim valsts un Baznīcas attiecību izkārtojuma modeļiem – ortodoksālo, katolisko, protestantisko, no kuriem tieši pēdējais, kā šķiet, iaved mūs modernitātē. Manuprāt, šāds traktējums nav pilnīgi adekvāts tā iemesla dēļ, ka tas novelk pārāk striktu robežu starp katolicismu un protestantismu. Tas nepamatoti mazina Romas Katoļu un vispār – viduslaiku Baznīcas un kultūras lomu modernās rietumeiropiskās civilizācijas izveidē, tai skaitā varas problemātikas risinājumu meklējumos.

Tiesa, izklāsta gaitā autore pieminējusi gan Gelasiusa I (5. gs.) pasludināto “divu zobenu” teoriju un minējusi arī viduslaiku kulminācijas pāvesta Inocenta III (13. gs.) deklarētās pretenzijas uz virsvadību divu varu tandēmā. Tomēr ar to vien ir par maz, lai novērtētu visu problēmu kopumā, cenšoties izprast kristīgās civilizācijas dažādo atzaru – ortodoksijas (no vienas puses) un katoliski protestantiskās daļas vēsturisko attīstību un kultūras atšķirības.

Manuprāt (turpmāko lūdzu uztvert kā rosinājumu koleģiālai diskusijai), jau ievadījuma daļā būtu bijis iespējams (un vēlams) paspilgtināt Austrumu–Rietumu nošķiruma veidošanās vēsturisko faktūru. To varētu izdarīt, aplūkojot, piemēram, divas Baznīcas vēsturē hrestomātiski pazīstamās kontraverses jeb teoloģiski filozofiskās diskusijas saistībā ar dažādu spēka struktūru cīņu par varu un ietekmi. Tās

ir tā sauktā ikonoklasma kontraverse, kas risinājās Konstantinopolē 8.–9. gadsimtā, un investitūru kontraverse Rietumeiropā dažus gadsimtus vēlāk. Austrumu impērijas imperatora Leo III 726. gada dekrets, kas bija vērsts pret Dieva attēlošanu, izraisīja ne tikai svētbilžu un citu kulta priekšmetu iznīcināšanas kampaņu, bet arī smagus politiskos satricinājumus daudzu desmitu gadu garumā. No valsts un Baznīcas attiecību viedokļa šo represiju gaitā izveidojās tāds laicīgās un dievišķās varas pilāru saskaņas modelis, kas pilnīgi pamatoti apzīmējams ar cēzarpapisma jēdzienu.

Tanī pašā laikā investitūru kontraverse, kuras robežas datējamas plašākos laiku lokos un iesniedzas pat vēlīnajos viduslaikos, izpaudās kā novājinātās Romas pāvestības (laicīgās varas nozīmē) un Rietumeiropas laicīgo valdnieku savstarpējie cīņi, cenšoties piesaistīt savam atbalstam pāvesta garīgo autoritāti. Gan franku valdnieku centieni kļūt par “karaļiem no Dieva žēlastības”, gan Kārļa Lielā kļūšana par Romas imperatoru 800. gada Ziemassvētkos, gan imperatora Henrija IV un pāvesta Gregora VII spēkošanās pie Kanosas pils 1077. gadā ir izteismīgas epizodes, kas liecina par laicīgās un garīgās varas pretstāvi un sadarbību.

Teorētiskā ziņā kopīgais abām kontraversēm ir fakts, ka to ietvaros tika risināti jautājumi par Baznīcu kā dievišķu iestādījumu un tās hierarhu – patriarha, pāvesta, metropolīta – attiecībām ar valsts represīvā “zobena” nesējiem – imperatoriem, karaļiem, valdniekiem. Pirmajā gadījumā izveidotais cēzarpapiskais risinājums nostiprinājās ortodoksijā uz turpmākajiem gadu simtiem, veidojot atbilstošu kultūras un mentalitātes fonu konkrētiem vēsturiskiem notikumiem.

Savukārt investitūru kontraverses gaita un rezultāti atšķiras tādā ziņā, ka, spēku samēram starp laicīgās varas nesējiem un pāvesta garīgo autoritāti pastāvīgi mainoties, tika uzturēta permanenta politiskā un intelektuālā spriedze, kas noveda pie jauniem dievišķā un cilvēciskā kopsaucēja risinājumiem. Garīgo un sociālo procesu izpratnes ziņā šīs “mainīgās divspēles” noveda pie tādām izsmalcinātām intelektuālās darbības formām, kas kļuva raksturīgas sholastikai un universitāšu izglītībai vispār, sociālo procesu organizēšanas ziņā – pie priekšstatiem par individuālās iniciatīvas nozīmīgumu, politiskās pārvaldes ziņā – pie parlamentārās demokrātijas iedīgļiem.

Atgādināšu, ka apmēram simts gadus pēc pieminētajiem Inocenta III papocēzariskajiem paziņojumiem līdzīgā manierē ieturētās

pāvesta Bonifācija VIII darbības (bulla *Unam Sanctum* 1302. gadā) cieta neveiksmi, jo viņa pretinieks Francijas karalis Filips Skaistais guva atbalstu no kārtu sapulces, un tieši šis notikums tiek uzskatīts par eiropēiskā parlamentārisma sākumpunktu.

Citiem vārdiem: kontrastējot ar ikonoklasma kontraverses gaitā izstrādāto viendabīgo abu varas atzaru simfonijas modeli, investitūru kontraverse radīja vēsturisko notikumu vilkmi, kas izveidoja Rietumu kultūru par tādu, kāda tā ir, un protestantisms (arī brīvdomība) ir daļa no šīs vēstures vilkmes, kuras mantinieki šodien esam. Vēsturnieka prasme ir ievietot viņa rīcībā esošo faktoloģiju providenciālajā laika straumē. Monogrāfijas autore to prasmīgi ir veikusi.

Neliela piezīme sakarā ar virsrakstu. Vārdu apvienojums “mainīgās divspēles” saistībā ar apakšvirsrakstā skaidri pausto jēgu nedaudz mulsināja. Taču, iepazīstoties ar monogrāfijas tekstu kopumā, lasītāja kognitīvais stāvoklis kļuva komfortablāks. Vēl vairāk tas noskaidrojās, izlasot angļu valodas anotācijas virsrakstā: *vacillating double games. To vacillate* – šaubīties, svārstīties, būt neizlēmīgam. Diezin vai valsts un Baznīcas attiecību raksturošanai šaubīšanās vai neizlēmības konotācijas būtu īsti piemērojamas. Tā tomēr bija pretcīņa (it īpaši Rietumu gadījumā) vai padošanās un sakļaušanās simfonijas sakarā. Autore, kas pieder tai jauno humanitāro zinātnieku paaudzei, kas brīvi orientējas pasaules pētnieciskajā diskursā, droši vien meklējusi piemērotāko ekvivalentu attiecīgā koncepta latviskošanai. Es būtu ieteicis lietot garāku vārdkopu, piemēram, “varas cīņas ar mainīgām sekām” vai ko tamlīdzīgu, bet tādā gadījumā, saprotams, zustu autorei piedāvātā risinājuma lakonisms.

Attiecībā uz *double games*. Vārda “divspēles” semantika, kas vēl nav pietiekami nostiprinājusies latviešu valodā, pauž pārāk neitrālu un rotaļīgu divu subjektu savstarpējo saskarsmi. Faktiski monogrāfija ir veltīta tam, ko latviski saprotam kā “varas spēles”, ar visām no šī koncepta izrietošajām nopietnajām sekām. Valsts un Baznīcas attiecības jebkurā vēsturiskā situācijā ir daļa no varas spēļu tīklojuma, kas kalpo kā nozīmīgs civilizācijas dzinējspēks. Lai sekotu šo spēļu gaitai un izprastu to cēloņus un sekas, nepieciešams pienācīgs valodisks formulējums, kas palīdz veidot atbilstošu domāšanas telpu.

Pašā pēdējā laikā, kā zināms, līdz ar citām jaunām un neparastākām leksiskām vienībām (piemēram, ‘taupība’ kā angļu valodas vārda *austerity* neįēdzīgs tulkojums) latviešu sociālajā un politiskajā saziņā

parādījies arī tāds jēdziens kā “maigā vara”. Arī šīs vārdkopas konotācijas ir neierastas un netikamas latvieša ausij, kas radusi maigumu uztvert tautas dziesmu un latviskās daiļrades kontekstā. Acīmredzot dzīve prasa, lai turpmāk ‘maigumu’ izprastu skarbāk, nežēlīgāk, jo īpaši saistībā ar dažāda veida varu “divspēlēm”.

Jānis Vējš

Svetlana Bogojavlenska.
*Die jüdische Gesellschaft in
Kurland und Riga 1795–
1915.* Paderborn: Ferdinand
Schöningh, 2012. 243 S.:
Abb.

Pirms diviem gadiem prestižā Ferdinand Schöningh izdevniecība laida klajā 2008. gadā Johanna Gūtenberga universitātē Maincā aizstāvēto Svetlanas Bogojavlenskas disertāciju “Ebreju sabiedrība Kurzemē un Rīgā, 1795–1915”.

Darba nozīme historiogrāfijā ir neapšaubāma, jo, pirmkārt, tas stāsta par Latvijas historiogrāfijā nebūt ne tik daudz skatītu laika periodu – t.s. krievu laiku. 19. gadsimta – 20. gadsimta sākuma notikumi Latvijā skatīti vairāk caur zemnieku stāvokļa, tautiskās atmodas, nedaudz arī 1905. gada revolūcijas u.c. jautājumu prizmu. Niecīgais pētnieku skaits, neaktuāla tematika politiskajiem diskursiem šo Latvijas vēstures posmu nodevusi zināmai aizmirstībai. Daudzi, pat pētīti jautājumi tā arī vēl joprojām nav pārvērtēti un analizēti, ņemot vērā jaunākās vēstures teorētiskās un metodoloģiskās nostādnes.

Otrkārt, jāsaprot, ka Latvijas historiogrāfijā līdz šim ir dominējusi nacionālā – latviešu vēstures rakstīšanas tradīcija. Savu etnocen-

